

Адже жодного звуження кола суб'єктів через неможливість застосування до них відповідного покарання не відбувається.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність) : Закон України від 03.03.2022 р. №2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 20.06.2022).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції : Закон України від 03.03.2022 р. №2110-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2110-20#n6> (дата звернення: 20.06.2022).
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.06.2022).
4. Кравчук О.О., Бондаренко М.С. Колабораційна діяльність : науково-практичний коментар до нової статті 111-1 КК. *Юридичний науковий електронний журнал*. №3. 2022. С. 198–204.

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-258-9-12>

Рожков Юрій Олександрович

адвокат,

директор Юридичної компанії «Альянс Правових сил»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ст. 111-1 КК УКРАЇНИ)

Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність була введена до Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1] у березні 2022 року. Однак вже станом на червень 2022 року в Єдиному реєстрі досудових розслідувань міститься понад 1500 проваджень за ст. 111–1 «Колабораційна діяльність» [2].

Стаття 111–1 КК України колабораційна діяльність «Колабораційна діяльність містить вісім частин, що кваліфікують різні аспекти здійснення діяльності, яка має ознаки колабораціонізму. В той же час при наданні правової оцінки діям винної особи за ст. 111 КК України потрібно чітко розмежовувати та відокремлювати колабораційну діяльність від державної зради. Головною кваліфікуючою ознакою колабораційної діяльності є місце вчинення злочину. Колабораційна діяльність, як правило, здійснюється на тимчасово окупованих територіях, які тимчасово непідконтрольні Україні.

З огляду на існуючі публікації фахівців у галузі права [3; 4], а також аналіз ст. 111–1 КК України, можемо стверджувати, що колаборант – це громадянин України, яка співпрацює з окупаційною владою країни-агресора завдаючи шкоду інтересам власної держави. В той же час у частинах 4 і та 6 ст. 111–1 КК України відсутня пряма вказівка на громадянство особа, що здійснює колабораційну діяльність. Від так суб'єктом цього злочину можуть бути і іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебували на території України станом на 24.02.2022 і продовжують перебувати на тимчасово окупованих.

Які ж діяння визнаються колабораційними? У першу чергу це злісне заперечення громадянами України збройної агресії проти України або окупації частини її території. Наприклад, заклики підтримки дій держави-агресора і її збройних формувань, окупаційної адміністрації, заклики співпрацювати з такими органами. Це можуть бути заклики до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території. При цьому зі змісту ч. 1 ст. 111–1 КК України не вдається однозначно встановити кваліфікуючої ознаки колабораційної діяльності – місця вчинення злочину. Наведемо повну цитату для підтвердження цього тезису: «1. Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними

формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України» [1]. Як бачимо ці дії цілком можуть вчинятись громадянами України як на підконтрольних українській владі територіях України, так і на тимчасово окупованих територіях України, а також на території інших держав, де громадянин України отримав, наприклад, тимчасовий захист. Крім того відсутність визначення у ч. 1 ст. 111–1 КК України місця вчинення злочину зумовлює конкуренцію норм цієї статті із нормами ст. 436–2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників». Так, у ч. 1 ст. 436–2 КК України йдеться про «... виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої у 2014 році, ..., виправдовування, визнання правомірною, заперечення тимчасової окупації частини території України...» [1].

Також дана стаття надає кваліфікацію діям осіб, які добровільно зайняли посади в незаконних органах влади, які були створені на тимчасово окупованих територіях. Ст. 111–1 КК України диференціює тяжкість цього кримінального проступку залежно від того, яку посаду займає особа, та які функції нею виконуються. Так, добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, карається позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої (ч. 2 ст. 111–1 КК України). Зайняття ж посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, або добровільне обрання до таких органів караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої (ч. 5 ст. 111–1 КК України) [1]. Також ч. 5 ст. 111–1 КК України встановила і відповідальність за участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованих

території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території [1]. Навряд чи ступінь суспільної небезпеки від зазначених видів дій є однаковим, а тому названі склади злочинів потребують формування окремих частин у складі ст. 111–1 КК України.

Одним із найтяжчих видів колабораціонізму визнано добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території. За ці види дій передбачено відповідальність у вигляді караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої (ч. 7 ст. 111–1 КК України) [1].

Частина 7 ст. 111–1 КК України також визнає колабораційною діяльністю добровільну участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України [1].

Загалом констатуємо, що розмір санкції ст. 111–1 КК України залежить від тяжкості правопорушення. В нових законодавчих змінах кожен випадок описується окремо. І це можуть бути:

- позбавлення права обіймати певні посади або позбавлення права займатися певною діяльністю строком від 10 до 15 років;
- виправні роботи на строк до 2-х років. Якщо говорити в контексті законодавства, то виправні роботи – це один із тих видів кримінального покарання, яке встановлюється на строк від п'яти місяців до двох років і відбувається за місцем роботи особи;
- арешт строком до п'яти місяців;
- штраф розміром до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- позбавлення волі на строк до 15 років;

– довічне позбавлення волі. Тут ідеться про випадок, коли колабораційна діяльність привела до загибелі людей або настання тяжких наслідків.

Питання відповідності розміру покарання тяжкості вчиненого злочину, передбаченого ст.. 111–1 КК України потребує подальшого вивчення й вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (у ред. від 10.06.2018). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 14.06.2022).
2. Єдиний реєстр досудових розслідувань. URL: <https://erdr.gp.gov.ua/erdr/erdr.web.system.LoginPage.cls>
3. Колабораційна діяльність: 7 форм нового злочину. URL: <https://zib.com.ua/ua/150944.html>
4. Албул С. Колабораційна діяльність: питання визначення та відповідальності. URL: <http://oduvs.edu.ua/news>

URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-258-9-13>

Рубащенко Микола Анатолійович

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри кримінального права №1,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМАТИКА ПУБЛІЧНИХ ЗАКЛИКІВ ТА ПУБЛІЧНИХ ЗАПЕРЕЧЕНЬ: СУДОВО-ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА І КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Унаслідок прийняття та набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 3 березня 2022 року чинний КК України було доповнено